

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2019

Bitheolaíocht

Roinn A agus Roinn B
Gnáthleibhéal

Dé Máirt 11 Meitheamh – Tráthnóna 2:00 – 5:00

160 mharc

Tá Roinn C den scrúdú seo i gceistpháipéar ar leithligh

**Ní mór duit an leabhrán scrúdaithe seo a thabhairt ar ais in éindí leis
an bhfreagarleabhar inar freagraíodh na ceistanna as Roinn C**

Scrúduimhir					

Stampa an Ionaid

Treoracha

Scríobh do Scrúduimhir sa bhosca ar an gclúdach tosaigh.

Tá trí roinn sa scrúdú seo.

Tá Roinn **A** agus Roinn **B** sa leabhrán scrúdaithe seo.

Ta Roinn **C** i gceistpháipéar ar leithligh.

Ta 400 marc san iomlán ag gabháil leis an scrúdú seo.

Moltar duit gan níos mó ná 30 nóiméad a chaitheamh ar Roinn A agus 30 nóiméad ar Roinn B, sa tslí go mbeidh 120 nóiméad agat do Roinn C.

Roinn **A**: Freagair **cúig** cheist ar bith as an roinn seo.

Tá 20 marc ag gabháil le gach ceist.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh sa **leabhrán scrúdaithe seo**.

Roinn **B**: Freagair **dhá** cheist ar bith as an roinn seo.

Tá 30 marc ag gabháil le gach ceist.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh sa **leabhrán scrúdaithe seo**.

Déanfar an leabhrán scrúdaithe seo a scanadh agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair an scrúdaitheora. Tá an baol ann nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon ní a scríobhfaidh tú taobh amuigh de spásanna na bhfreagraí.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Ní ceadmhach duit peann luaidhe a úsáid ach amháin le haghaidh graf agus léaráidí.

Ní mór duit an leabhrán scrúdaithe seo a thabhairt ar ais in éindí leis an bhfreagarleabhar inar freagraíodh na ceisteanna as Roinn C.

Roinn A
Freagair cúig cheist ar bith.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Bain úsáid as an eolas atá agat ar an gcothú chun na ceisteanna seo a leanas a fhreagairt.

(a) Ainmnigh vitimín atá intuaslagtha i saill.

(b) Ainmnigh neamhord arb é easpa an vitimín sin san aiste bia is cúis leis.

(c) Cad iad na móilíní as a ndéantar próitéiní?

(d) Ainmnigh mianra a bhíonn ag teastáil ó phlandaí.

(e) Tabhair sampla de pholaisiúicríd.

2. Sa léaráid taispeántar cealla leicinn an duine ag céimeanna éagsúla le linn cilldeighilte.

A

B

C

D

(a) Déan na litreacha A, B, C, D a athscríobh in ord ceart na gcéimeanna.

(b) Cen téarma a úsáidtear chun cur síos ar an gcéim de thimthriall na cille nach mbíonn an chill ag deighilt lena linn?

(c) Ainmnigh an dá chineál cilldeighilte.

1.	2.
---	---

(d) Cén galar arb í an chilldeighilt gan smacht is cúis leis?

(e) Tabhair dhá chúis timpeallachta a d'fhéadfadh a bheith leis an ngalar sin.

1.	2.
---	---

3. Roghnaigh **gach** aon téarma ón liosta seo a leanas agus cuir i gColún B é chun meaitseáil a dhéanamh le cur síos i gColún A. Tá an chéad cheann déanta mar shampla duit.

Liosta: ~~Bláth~~ Míristéama Deirmeach Soithíoch Duille Lionsachán

Colún A	Colún B
Meallann feithidí le haghaidh pailniú	Bláth
(a) Orgán planda i gcomhair na fótaisintéise	
(b) Fíocháin le haghaidh iompar i bplandaí	
(c) Fíocháin ar dhromchla seachtrach an phlanda	
(d) Grúpa ceall planda atá ag deighilt go mear	
(e) Oscailt ar an ngas i gcomhair malartú gáis	

4. Seasann an léaráid seo do thimthriall míosta an duine.

- (a) An dtarlaíonn an gnáth cur fola míosta ag A nó ag B?

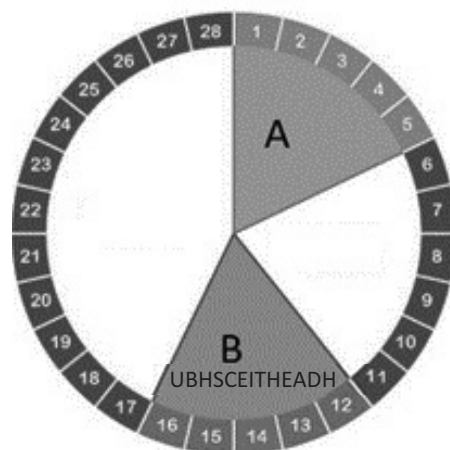
- (b) (i) Cuir an litir **X** ar an léaráid chun an tréimhse is dóichí a tharlódh toirchiú a thaispeáint.
- (ii) Cuir an litir **Y** ar an léaráid chun an tréimhse is dóichí a tharlódh ionchlannú a thaispeáint.

- (c) Ainmnigh dhá hormón a mbíonn ról acu sa timthriall míosta.

1.	2.
----	----

- (d) Tabhair cúis leis an neamhthorthúlacht i mná.

- (e) Mol cóireáil a chabhraíonn le lánúin clann a bheith acu i gcás na neamhthorthúlachta.

5. Cuir ciorcal timpeall ar **F** nó **B** lena thaispeáint cé acu fíor (F) nó bréagach (B) atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas.

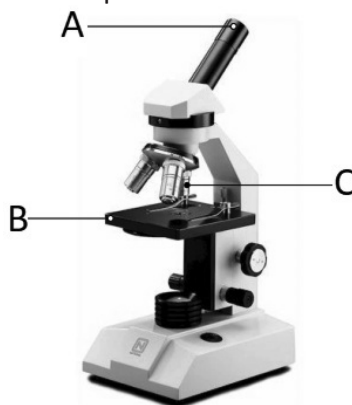
Sampla: Tosca éiceolaíochta neamhbheo is ea toasca aibitheacha.

F

B

(a) Is í an ghrian an phríomh-fhoinsé fuinnimh dár bpláinéad.	F	B
(b) Substaintí díobhálacha a bhaint as an timpeallacht is ea truailliú.	F	B
(c) Déanann suirbhéanna cáilíochtúla líon na n-orgánach a thaifeadadh.	F	B
(d) Is faide ná cúig orgánach i gcónaí gach slabhra bia.	F	B
(e) Ainmhithe nach n-itheann ach plandaí is ea na luibhitheoirí.	F	B
(f) Tugtar a nideog ar an ról feidhmiúil atá ag orgánach.	F	B
(g) Bíonn táirgeoir ag tús slabhra bia i gcónaí.	F	B

6. Taispeántar san fhótagraf micreascóp a úsáidtear sa tsaotharlann.

- (a) Cén cuspóir atá le micreascóp?

- (b) Ainmnigh na codanna a bhfuil na lipéid A, B, C orthu san fhótagraf.

A.	B.	C.
----	----	----

- (c) Cén fáth a n-úsáidtear an lionsa ísealchumhachta ar dtús nuair a dhéantar fócasú ar chealla?

- (d) Bain úsáid as an litir **F** chun lipéad a chur ar an gcnaipe garbh-fhócasaithe san fhótagraf.

- (e) Cén fáth a mbainfeá úsáid as ruaim agus sleamhnán micreascóip á ullmhú agat?

Roinn B

Freagair dhá cheist ar bith.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

Gabhann 6 mharc le cuid (a) agus 24 marc le cuid (b) i ngach ceist sa roinn seo.

7. (a) (i) Cad é an struchtúr cille planda ina dtarlaíonn an fhótaisintéis?

- (ii) Cén bithmhóilín a dhéantar de thoradh na fótaisintéise?

- (b) Freagair na ceisteanna seo a leanas faoi iniúchadh a rinne tú chun a fháil amach conas a mbíonn ráta na fótaisintéise ag brath ar dhéine an tsolais nó ar thiúchan na dé-ocsaíde carbóin (CO₂).

Cé acu den dá thoisc a ndearna tú iniúchadh air?

- (i) Sa spás thíos tarraing léaráid den ghaireas a d'úsáid tú san iniúchadh agus cuir lipéid uirthi.

- (ii) Conas a d'athraigh tú an toisc a roghnaigh tú?

- (iii) Conas a thomhais tú ráta na fótaisintéise?

- (iv) Déan cur síos ar fhoinse earráide san iniúchadh sin.

8. (a) (i) Ainmnigh foinse bia a bhfuil cuid mhór próitéine ann.

- (ii) Tabhair cúis a mbíonn próitéin ag teastáil ón gcorp san aiste bia.

- (b) Freagair na ceisteanna seo a leanas faoi thástálacha bia a rinne tú mar chuid de d'obair phraiticiúil.

- (i) Cén t-imoibrí, nó cén meascán thuaslagáin, a d'úsáid tú chun tástáil i gcomhair próitéine?

- (ii) Cén dath a bhí ar an imoibrí sin sular chuir tú leis an sampla bia é?

- (iii) Cén dath deiridh a bhí ar an imoibrí sin má bhí próitéin i láthair?

- (iv) Ainmnigh gaireas is gá chun an tástáil sin a dhéanamh sa tsaotharlann.

- (v) Déan cur síos ar réamhchúram sábháilteachta is ceart a ghlacadh le linn an iniúchta.

Rinne tú tástáil ar bhia eile chun a fháil amach an raibh siúcra dí-ocsaídithe i láthair.

- (vi) Cén tuaslagán tástála ar úsáideadh tú?

- (vii) Cén dath a bhí ar an tuaslagán sin sular chuir tú leis an sampla bia é?

- (viii) Cén dath deiridh a bhí ar an tuaslagán sin má bhí siúcra dí-ocsaídithe i láthair?

--

--

(b) Freagair na ceistean seo a leanas maidir le dioscadh croí.

(i) Sa spás thíos, tarraing léaráid de chroí diosctha agus cuir na lipéid seo a leanas air:

Aorta

Comhla dhéchuspach

Méadailín clé

--

--

Tá Roinn C den scrúdú seo i gceistpháipéar ar leithligh

Ní mór duit an leabhrán scrúdaithe seo a thabhairt ar ais in éindí leis an bhfreagarleabhar inar freagraíodh na ceisteanna as Roinn C

2019L025G1IL0808